

Mürgistused

Marju Peärnberg

Mürgistused

Mürgistusteabekeskus

- Telefon **16662**- 24h
- Välisriigist helistades (+372) 7943 794
- Infoliinile helistamine on anonüümne ning kohaliku kõne hinnaga.

Enne helistamist veendu, et oskad vastata

- Mürgi nimi või kirjeldus?
- Millal ja kuidas mürgistus juhtus ning millises koguses mürgiga?
- Millised on tekkinud tervisekaebused?
- Kannatanu vanus ja kehakaal?
- Millist esmaabi on antud?

Mürgistust võivad põhjustada

- Ravimid
- Kodukeemia
- Kosmeetika
- Mürgised taimed
- Patareid
- Nikotiinitooted
- Taimed
- Alkohol
- Kemikaalid

Mürkide ründepunktid

- **KNS-** segasus, deliirium, krambid, teadvusetus
- **PNS-** perifeerne närvisüsteem
- **Seedetrakt-** söövitused suus, huultel, seedekulglas, oksendamise, kõhuvalu, kõhulahtisus
- **Maks-** maksakahjustus, sest töötab filtrina
- **Neerud-** neerukahjustus
- **Süda-** mõjutavad südame elektrilist aktiivsust
- **Kopsud-** hingamishäired
- **Nahk-** põletused, imenduvad läbi naha- paiksed, üldised reaktsioonid

Mõju ajule

- Eriti tundlikud mürkidele ajukoor, suuraju eesalad (kõige noorem osa, abstraktne mõtlemine)
- Muutused neuronites, aju valkudes
- Psühhomotoorika, koordinatsiooni häired
- Narkootiline efekt, reaktsiooniaja häired
- Ainevahetusproduktid võivad olla mürgisemad kui aine ise (näiteks metanool)

Mürgitused

- Mürgitusnähtude raskus , selle kulg sõltuvad mürkaine omadustest, hulgast, organismi sattumise viisist, organismi enda vastupanuvõimest, east
- **Mürgistussümptomid:**
  - iiveldus
  - oksendamine
  - unisus
  - kõhuvalu

Mõtle mürgistusele, kui:

- Kooma, teadvusehäire
- Krambid
- Pealtnähtud üledoos
- Arütmia
- Ebaselged tunnused
- Teadaolev mürgistus

Esmaabi

- Abistaja ohutus
- Mürgistuse kahtluse korral ära oota mürgistuse sümptomite ilmnemist
- Püüa välja selgitada aine või toode, kogus, organismi sattumise aeg (pealtnägijad)
- Ära püüa esile kutsuda oksendamist
- Hinda teadvust, hingamist
- Vajadusel elusta
- Teadvuseta hingav kannatanu vasakule küljele
- 112

Esmaabi

- Kannatanu võib olla agressiivne- oht!
- Hingamisraskustega teadvusel kannatanule võimalda poolistuv asend
- Teadvuseta kannatanu külili asendisse, et tagada vabad hingamisteed
- Jälgi kannatanut
- Vajadusel värske õhk
- Kata soojalt

Aktiivsöe manustamine

- Mürgistuste korral on aktiivsöe ülesandeks siduda suukaudselt manustatud mürgiseid aineid ja takistada nende imendumist.
- Aktiivsütt tuleks manustada võimalikult kiiresti, soovitatavalt esimese 30 minuti jooksul mürgi manustamisest.
- **Lapsele:** 1g kehakilogrammi kohta, nt 10kg laps max 40 tbl (250 mg)
- **Täiskasvanule:** 50g sütt e 200 tbl (250mg)
- **Lastele:** purusta tabletid ja sega heamaitselise toidu või veega
- Aktiivsöe kapslid **Sorbex 396 mg; Carbomix- 3spl/10kg laps**

Aktiivsütt ei tohi anda

- Teadvuseta või teadvusehäiretega kannatanule
- Petrooleumitooteid või söövitavaid aineid joonud kannatanutele, kuna aktiivsüsi ei seo neid aineid ning võib mürgistuse kulgu raskendada

Aktiivsütt pole mõtet anda

- alkoholid;
- petrooleumitooted;
- söövitavad happed ja alused;
- fluor;
- tsüaniid;
- metallid (nt raud ja liitium)

Suukaudselt manustatud kemikaal, kodukeemia

- Kemikaal peab olema märgistatud originaalpakendis, leia kiiresti toote pakend
- Eemalda kemikaaliga kokku puutunud rõivad
- Puhasta ja loputa suu
- Ära kutsu esile oksendamist
- Anna kannatanule juua väikeste lonksudena **gaasita vett**, et allaneelatud kemikaali lahjendada
- [OTSI MÜRGISTUSAINE](https://www.16662.ee/et/esmaabi/otsi-murgistusaine)
<https://www.16662.ee/et/esmaabi/otsi-murgistusaine>

Kemikaalid

- Kemikaali ohutuskaart
- Ärritav pH 2-11,5
- Söövitav pH ≤ 2 (hape); pH $\geq 11,5$ (alus)

Kemikaal nahal, silmas

- Võta saastunud riided seljast, vältides täiendavat kokkupuudet kemikaaliga
- Loputa nahka jaheda jooksva veega vähemalt 15 minuti jooksul
- Loputa koheselt silmi rohke veega või NaCl 0,9% minimaalselt 15 minutit, võta ära kontaktläätsed
- Kui tekivad põletikunähud - tugev valu, turse, valguskartlikkus või pisaravool, tuleb pöörduda arsti vastuvõtule

Sissehingatud kemikaal

- Toimeta kannatanu **värske õhu kätte** ja hoidu ise mürgise aine sissehingamisest (enda ohutus)
- Vajadusel helista **112** või mürgistusinfole **16662**

Muud ohud

- **Tablett patareid:** limaskesta põletus esimese 2h jooksul, söögitorru kinni jäämine
- Helista 112 või mürgistusteabekeskus

Ravimid

- Üledoseerimine, laokil ravimid
- Ohutu hoiustamine
- Kui ravim suus- puhasta suu, loputa
- Anna vett lonksu haaval
- Aktiivsüsi
- Ei kutsu oksendamist esile
- Selgita välja ravimi nimetus, kogus, aeg
- Konsulteeri mürgistusteabekeskusega või 112

Nikotiinitooted

- **Sigaret-** 1 sigaret või 3 koni: sümptomid 30-60 minutiga
- **Vesipiip**
- **e- sigaret-** sümptomid 15 min jooksul
- **huuletubakas e snus** (nikotiini kogus suur)- toime närimisel mõne minutiga, allaneelamisel toime 3-4 h pärast
- **Nikotiinipadjakesed**
- **Nikotiiniga närimiskumm** (toime 15 minutiga)- seedehäired
- **Nikotiiniplaaster-** seedehäired
- **Nikotiin on alati ohtlik-** närvimürk, süda

Mürgistus nikotiinitoodetest

- **Kerge-** iiveldus, oksendamine
- **Keskmine-** iiveldus, oksendamine, südame pekslemine, ärevus, higistamine, hingeldamine
- **Raske-** hingamise ja südametegevuse aeglustumine, teadvusetus, krambid, surm
- **Aktiivsüsi**

Muud ohud

- **Tuletikud** - alla 20 tuletikupea söömist peetakse ohutuks
- **Ardiisia, jõulukaktus ja kalanhoe** ei ole mürgised
- **Jõulutäht** on paikselts ärritava toimega - maitsemise korral võib põhjustada suu limaskesta ärritust ning seedehäireid;
- **Ratsuritäht, hüatsint ja asalea** on mürgised, kuid maitmine ei põhjusta mürgistust;
- **säraküünalde** imemine on ohutu
- **Piparkoogid** (kaneel langetab veresuhkrut)- lastele mitte anda üle 10 piparkoogi
- **Valguspulgad**- selles on vähe vedelikku, mis on tehtud vesinikust

Ühekordses annuses pole ohtlikud

- Antatsiidid ja kõrvetiste vastased vahendid
- Vitamiinid:
  - A-vitamiin
  - B-vitamiin
  - C-vitamiin
  - D-vitamiin
- Rasedusvastased tabletid.
- Fluori tabletid alla 20 tabl./kg kohta. Toodetes sisalduvad magusained võivad põhjustada seedehäireid.
- Kaltsiumi tabletid - toodetes sisalduvad magusained võivad põhjustada seedehäireid.
- Piimhappebaktereid sisaldavad tooted

Ühekordses annuses pole ohtlikud

- Foolium; elavhõbe; glütserool (glütseriin); deodorandid; juukselakid; huulepulgad ; näoveed; silica-geel; küünlad
- Pliiatsid, kriidid, värvid (guašš-, sõrme-, vesivärvid jne)
- Vesilahustuvad liimid (nt. liimpulgad, paberiliim)
- Magusained (nt. sahhariin, tsüklamaat, aspartaam)
- Meik
- Mults
- Paber
- Sinine kleepimissavi plakatitele (bostik)
- Tuletikutoosi kraapepind
- Kehakreemid. Suurte koguste sisse söömisel võivad tekkida seedehäired.

Narkootikumide kahtlustatav üledoos

- Enda ohutus!!!
- Võimalusel hinda teadvust, hingamist
- Helista vajadusel 112
- Kiirabi: Antidoot- Naloksoon 0,4- 2 mg i/v, kuni 10mg ja rohkem
- 2018- suri 39 inimest narkootikumide mürgitusse

Alkoholimürgituse tunnused

- **Alkoholimürgitus**- alkoholi lõhn, vaata ümbrust, teadvusehäired, punetav, niiske nägu, sügav häälekas hingamine, tugev pulss, kuiv tursunud nägu, laiad pupillid, mis ei reageeri valgusele
- 2018- suri 114 inimest alkoholimürgitusse
- 2018- 495 surma, kus diagnoosis alkohol, lisaks muud haigused ja vigastused (2017- 451 surma; 2019- 509 surma)

Alkoholi tarvitamise tunnused

Veres sisalduva alkoholi hulka väljendatakse alkoholi milligrammide hulgaga 100 milliliitris veres (promill). Ühe pudeli heleda õlle joomisel tekib 80 kg mehel keskmiselt 0,2‰ joove ja 50 kg kaaluval naisel 0,4‰ joove. Pudeli veini joomisel vastavalt 1,3 ja 2,1‰.

Kainenemine toimub alkoholi põlemise tempos, keskmiselt 10g puhast alkoholi tunnis.

Akuutsed sümptomid

Olenevalt vere alkoholisisaldusest jälgitakse järgmisi muutusi:

- 0,5‰ Eufooria, suurenenud enesekindlus, tähelepanu- ja tajuhäired, koordinatsioonihäired, ebakindel kõnnak, täpsemad liigutused piiratud, lihastoonuse langus, piiratud vaateväli, sagenenud hingamine, kerge vererõhu tõus, sage urineerimisvajadus, suurenenud suguiha, kuid nõrgenenud vastupidavus.
- 1‰ Pidurdamatus, piiratud analüüsivõime ja vaimne tajus, pikenenud reageerimisaeg, kõnehäired, nüstagm, punetavad silmad, topeltpildi nägemine.
- 2‰ Hägune teadvus (äratatav), piiratud valutundlikkus, segaduses olek, osavõtmatumus, puuduv meelespidamisvõime, pupillid kitsad kuni keskmiselt laiad, südame rütmihäired.
- 3‰ Apatia, kooma, tahtmatu urineerimine ja roojamine, alajahtumine, šokk, laiad pupillid.
- al 4‰ Kooma, puuduvad kaitserefleksid, hingamisdepressioon, alajahtumine, šokk, pupillid laiad ja ei reageeri valgusele, surm.

Esmaabi alkoholimürgistuse korral

- Abistaja ohutus! Agressiivsus?
- Hinda seisundit- teadvus, hingamine
- Vajadusel elusta
- Vajadusel helista 112
- Teadvuseta kannatanu, kes hingab - püsivasse külili asendisse, katta soojalt
- Värske õhk, **vedeliku tarbimine**, näiteks sidruniga vesi
- C vitamiin, B grupi vitamiinid
- Jälgi, oksemasside hingamisteedesse tõmbamise oht

Toidumürgitus

- **Tunnused:**
  - [liveldus](#)
  - Oksendamine
  - Vesivedel või verine [kõhulahtisus](#)
  - Kõhuvalu ja krambid
  - Palavik
- Sümptomid võivad ilmned a mõne tunni jooksul pärast saastunud toidu söömist, mõnikord aga hoopis mitme päeva või nädala pärast. Toidumürgitusest põhjustatud haigus kestab tavaliselt mõnest tunnist mitme päevani
- Toidumürgitust põhjustavad mitmed bakterid, viirused ja parasiidid
- Toidumürgituse kõige tavalisem tüsistus on vedelikupuudus - vee, tähtsate soolade ja mineraalide kaotus

Mürgistused reisidel

- ***Merisiilikud*** (okkad kudedes):
  - Tugev lokaalne valu
  - Neuroloogilised sümptomid
  - Okkad eemaldada või nad lahustuvad paari päeva jooksul
- ***Meripõied*** (meduus), kõrverakud põhjustavad: lihasvalu, oksendamise, teadvushäired ja hingamisraskused
- Puhasta nahk kohe meduusist
- Meduusi kõrvetust leevendab soe vesi paremini, kui külm. Kohe võib kannatanule enda valuvaigistit ja tõsisemate kaebuste tekkides pöörduda arsti poole.